Motion till riksdagen 1985/86:Sf321

Inga Lantz m. fl. (vpk)

Ekonomisk grundtrygghet

Antalet människor som måste söka socialbidrag för att klara mat och hyra fortsätter att öka. Antalet socialhjälpstagare beräknas i dag uppgå till 550 000 människor eller 6 % av befolkningen.

Reallöneminskningar, försämrade sysselsättningsmöjligheter, urholkade bostadsbidrag och dyra levnadsomkostnader är bl. a. orsaker till det höga socialhjälpsbehovet. En ny slags fattigdom håller på att permanentas i vårt land. Allt fler ``vanliga`` människor tvingas söka socialhjälp, inte alltid därför att de saknar arbete utan därför att deras lön inte räcker till.

Socialbidragstagarna är ojämnt fördelade över landet. I Malmö är t. ex. hela 12 % av befolkningen beroende av socialbidrag. I vissa områden i Stockholm och Malmö ligger siffran på mellan 20 och 30 %. I Pajala, som har Sveriges högsta arbetslöshet, ligger andelen på bara 3 %. Enligt statistiken är den största gruppen socialhjälpstagare ensamstående män utan barn (39,5 %). Därefter kommer ensamstående kvinnor utan barn (21 %) och som tredje grupp ensamstående kvinnor med barn. I Stockholm hade dock 1984 20 % av alla ensamstående kvinnor med barn socialbidrag och 40 % av de ensamstående kvinnorna med tre eller fler barn.

Det är kommunerna som har ansvaret för socialbidragen. Därför skiftar också både utformningen och ersättningsnivåerna på socialbidragen. Det är självklart för de flesta av oss att socialförsäkringar och pensioner skall vara lika över hela landet. Det borde också vara självklart att socialbidragen skall vara det. År 1984 hade 171 kommuner socialbidragsnormer som låg under existensminimum. 1985 låg 55 kommuner under den nivån. Det betyder att fortfarande ligger en fjärdedel av landets kommuner under den nivå som regeringsrätten anser att socialbidragen minst bör ligga på. Åtta kommuner ligger på en socialbidragsnivå som är lika stor som folkpensionen, dvs. 140 % av basbeloppet. Sex kommuner ligger på 80 % av basbeloppet. (Basbeloppet är för 1986 fastställt till 23 300 kr.) Kommunernas normer för socialbidrag varierar således från 80 % till 140 % av basbeloppet.

En familj som råkar bo i en kommun som tillämpar en låg procentsats ``förlorar`` tusentals kronor i förhållande till den familj som råkar bo i en kommun som har en annan syn på hur stort socialbidraget skall vara. Detta betyder skillnader på 1 000 kr. i månaden för ensamstående vuxna och 2 500 kr. för en trebarnsfamilj.

Ett sådant missförhållande är djupt orättvist. En och samma norm bör gälla när det gäller storlek på socialbidrag, och regeringen bör utfärda en bindande riksnorm för socialbidragen.

6 § i socialtjänstlagen anger att socialhjälp är en rättighet och att denna rättighet består i att kunna leva på en skälig levnadsnivå. Om en enskild inte anser sig ha fått denna rättighet tillgodosedd kan han besvära sig hos domstol. Men domstolen skall då ta hänsyn till de resurser som kommunen har. Det innebär att den enskilde inte har en absolut rätt till att erhålla en skälig levnadsnivåersättning. För att kunna garantera den enskildes rätt måste staten ta på sig ett större ekonomiskt ansvar för socialhjälpen, dels för att ge enskilda människor det ekonomiska bistånd de behöver, dels för att uppfylla den lagfästa biståndsrätten. Staten kan ta på sig detta ansvar antingen genom att ge riktade bidrag för socialhjälpen till kommunerna eller genom att införa ett socialförsäkringstillägg – s. k. SOFT.

I tider av arbetslöshet och då många människor har det svårt att klara sig ekonomiskt är det nödvändigt att staten tar ett större ansvar för att trygga människors existens.

Den tekniska utvecklingen, så länge den sker på kapitalets villkor, kommer att medföra arbetslöshet och utslagning. Därmed ökar trycket på socialförsäkringssystemet. Några erfarenheter från USA och Japan kan vara värda att uppmärksamma:

I en av de mest seriösa amerikanska prognoserna, från Stanford Research Institute, räknar man med att 80 % av de manuella arbetena kommer att automatiseras. Det betyder att 20 miljoner av de nuvarande 25 miljonerna manuella jobben i USA kommer att försvinna. I en japansk fabrik, Fujitsu Fanucs, räknar man med att vid sekelskiftet ha 200 arbetare anställda för en produktion som för bara några år sedan skulle ha krävt 2 800 arbetare. Hos Hitachi säger man: ”1986 räknar vi med att få bort alla arbetare ur tillverkningshallarna. Kvar i fabriken blir bara några underhållstekniker och kontorsanställda.”

I Frankrike har under de senaste tio åren en miljon arbeten, dvs. ett av tio, försvunnit inom industrin. Ändå har automatiseringen knappt börjat där.

Det är viktigt att uppmärksamma den utveckling som är på gång. En teknisk utveckling, styrd av de arbetande, kan ge förutsättningar för bättre levnadsvillkor, såsom kortare arbetstid etc. Men en teknisk utveckling styrd av profitintressen kan innebära utslagning och arbetslöshet.

Den avgörande frågan gäller därför makten över tekniken. Det är dock samtidigt viktigt att den sociala och ekonomiska grundtryggheten säkras inför de omställningsproblem som kan bli följden av den tekniska utvecklingen.

Vpk har många gånger tidigare krävt ett införande av en allmän socialförsäkring. En sådan allmän grundförsäkring skulle kunna ersätta folkpensioner, KBT, studiestöd, bostadsbidrag, socialbidrag, olika former av arbetslöshetsunderstöd och andra liknande transfereringar. Principen skall vara att grundtryggheten skall garantera alla människor en levnadsnivå som i alla livets skeden skall anses vara skälig.

Vpk har också under många år, som ett första steg mot ett allmänt grundtrygghetssystem, krävt att ett socialförsäkringstillägg skall införas. Ett sådant skulle innebära många fördelar både för de människor som är eller blir beroende av socialhjälp och dels innebära att socialtjänsten mer kunde ägna sig åt förebyggande och rehabiliterande verksamhet.

Hemställan

Med stöd av ovanstående hemställs

1. att riksdagen hos regeringen begär en utredning om formerna för ett införande av ett totalövergripande ekonomiskt och socialt grundtrygghetssystem,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att, i avvaktan på detta grundtrygghetssystem, frågan om socialförsäkringstillägg åter aktualiseras av regeringen,

[3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att en riksnorm bör utarbetas för att få till stånd mer rättvisa socialbidrag.[1]]

Stockholm den 27 januari 1986

Inga Lantz (vpk)

Margó Ingvardsson (vpk) *Tore Claeson (vpk)*

Karl-Erik Persson (vpk) *Lars-Ove Hagberg (vpk)*

Paul Lestander (vpk)

[1] 1985/86:So247